

"БЕКТЕМИН"

Касым Тыныстанов
атындагы Ысык-Көл
мамлекеттик
университетинин ректору,
педагогика илимдерицин
кандидаты, профессор
А. А. Иманбаев

"23" декабрь 2024 ж.

Жетектөөчү мекеменин Жакыпбекова Атыргүл Талиповнанын "Сумсар-Шекафтар тоо-кен өнөр жай комплексинин калдыктарынын экологиялык абалын баалоо" аттуу темадагы, 03.02.08 - экология адистиги боюнча биология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишине

РАСМИЙ ПИКИРИ

1. Изилдөө темасынын актуалдуулугу жана анын жалпы илимий жана улуттук программалар менен байланышы (практиканын суроо-талаптары жана илим менен техниканы өнүктүрүү). Глобалдык климаттын өзгөрүшү экологиялык кырсыктарга алып келиши мүмкүн болгон өзгөчө уулуу калдык сактагычтар сакталган аймактарда жер көчкү жана суу ташкыны сыяктуу коркунучтуу жаратылыш кубулуштарынын коркунучун жогорулатат. Экологиялык абалдын начарлашы адамдардын ден соолугуна жана айлана-чөйрөгө коркунуч туудурган техногендик булгануу менен да байланыштуу. Калдыктарды сактоочу жайлардын абалы топуракка жана сууга тийгизген терс таасиринен улам олуттуу тынчсызданууну жаратат.

Жалал-Абад облусунун Чаткал районундагы Сумсар-Шекафтар аймагында радиоактивдүү элементтерди жана уран калдыктарын камтыган 3 чон калдык сактоочу жайлар, 8 уулуу тоо таштандысы жайгашкан. Бул объектилер рекультивацияланбайт, эрозияга дуушар болушат жана турак жайларга жакын жайгашкандыктан, таштандылардан алынган материалдарды күнүмдүк жашоодо колдонгон жергиликтүү тургундар үчүн коркунуч туудурат. Калдык сактоочу жайлар өтө оор абалда жана сейсмикалык активдүү зонада турат, бул радиациялык коопсуздук маселелеринин маанилүүлүгүн жана экологиялык баалоонун зарылдыгын белгилейт. Булгануу коркунучун башкаруу жана радиоактивдүү булганган жерлерди

рекультивациялоо боюнча заманбап изилдөөлөр бул көйгөйлөрдү чечүүнүн ачкычы болуп саналат.

Илимий иш 1998-2022-жылдары жасалган иштердин натыйжасы болуп саналат, Кыргыз Республикасынын Улуттук илимдер академиясынын Түштүк бөлүмүнүн А.С. Джаманбаев атындагы жаратылыш ресурстары институтунун жана Ош мамлекеттик университетинин илимий программаларынын тематикасынын алкагында аткарылган.

Диссертацияда көрсөтүлгөн натыйжаларды алууда автордун конкреттүү жеке катышуусу.

Изилдөөчү изилдөөнүн бардык этаптарына активдүү катышкан, анын ичинде Сумсар-Шекафтар тоо-кен комплексинин чөлкөмүндө радиоактивдүү элементтердин айлана-чөйрөгө тийгизген таасирин баалоо боюнча изилдөөлөрдү пландоо, уюштуруу жана жүргүзүү болгон. Ал өз алдынча лабораториялык жана талаа изилдөөлөрүн жүргүзгөн, анын натыйжалары өндүрүштүк шарттарда текшерилип, практикалык жактан колдонулушун тапкан. Автор басмага материалдарды даярдаган, илимий принциптерди, корутундуларды жана практикалык сунуштарды иштеп чыккан, бул илимий изилдөөлөрдү уюштурууда жана жүргүзүүдө анын квалификациясын тастыктайт.

Ар бир натыйжанын (илимий позициянын) негиздүүлүгү жана ишенимдүүлүгүнүн даражасы, алардын жаңылыгы жана диссертацияда формулировкаланган практикалык сунуштар.

Жакыпбекова Атыргүл Талиповнанын “Сумсар-Шекафтар тоо-кен өнөр жай комплексинин калдыктарынын экологиялык абалына баа берүү” деген темадагы диссертациясы тиешелүү изилдөө ыкмаларын колдонуу менен жогорку деңгээлде бүткөрүлгөн. Илимдин изилдөөлөрдүн методологиясы, илим-теориялык жана практикалык мааниси КР УАКтын кандидаттык диссертацияларга койгон талаптарына жооп берет.

А. Т. Жакыпбекованын кандидаттык диссертациясы Сумсар-Шекафтар тоо-кен казып алуу комплексинин калдык сактоочу жайларынан жана тоо тектеринен чыккан радиоактивдүү элементтердин айлана-чөйрөгө тийгизген таасирин баалоого арналган. Диссертациялык иште илимий жана практикалык мааниге ээ болгон жерди мелиорациялоо жана экологиялык тобокелдиктерди баалоо ыкмалары талкууланат. Автор кеңири изилдөөлөрдү жүргүзүп, олуттуу көлөмдөгү маалыматтарды чогулткан жана талдаган.

А.Т. Жакыпбекованын изилдөөлөрүнүн натыйжалары иштин максаттарына жана милдеттерине туура келет жана илимий негизделген методдорду, ошондой эле заманбап айлана-чөйрөнү талдоо ыкмаларын колдонуу менен чогултулган кеңири эксперименталдык материалдарга негизделген. Алынган натыйжалардын ишенимдүүлүгү талаа жана

лабораториялык изилдөөлөрдүн процессинде алынган ар түрдүү оригиналдуу эксперименталдык маалыматтар менен ырасталат. Диссертацияда келтирилген жыйынтыктар жана корутундулар жетиштүү сандагы фактылык материалдар боюнча алынган жана маалыматтарды статикалык иштетүү ыкмаларын колдонуу менен тастыкталган. Эксперименттик иштерди жүргүзүүдө диссертант колдонгон заманбап изилдөө ыкмалары, баалуу илимий материалдар, алынган маалыматтарды иштеп чыгуу, корутундулар жана практикалык сунуштар негиздүү жана шексиз.

Диссертация жаңы илимий жыйынтыктарды жана жоболорду камтып, ички ырааттуулукту көрсөтүп, автордун Кыргызстандын илимин байытуу менен илимге кошкон салымын ырастайт.

Биринчи жолу радиоактивдүү калдыктар жайгашкан Сумсар-Шекафтар тоо-кен жана өнөр жай уран техногендик провинциясынын кыртыштын катмарына, суунун курамына, өсүмдүктөрдүн тамырларына жана бул экосистеманын радиоактивдүү булгануу деңгээлине тийгизген таасирин комплекстүү изилдөө жүргүзүлдү.

Кыртыштын физикалык-химиялык анализи жүргүзүлүп, топурактын, өсүмдүктөрдүн жана суунун абалына баа берилди, радиациянын фонунун таасирдүү дозасы ар тараптуу изилденди. Кыртышта микроэлементтер менен радионуклиддердин таралышынын картасы түзүлдү.

Биринчи жолу Сумсар-Шекафтар уран казып алуу комплексинин табигый-техногендик чөлкөмүндө кыртыштын булганышынын экологиялык коркунучуна баа берүү экспозициялык концентрацияны бөлүштүрүүнүн (ECD) Доза-эффект моделин колдонуу менен жүргүзүлгөн. Ошондой эле, Сумсар-Шекафтар тоо-кен жана өнөр жай уран техногендик провинциясында биринчи жолу тоо-кен байытуу комбинатынын ишмердүүлүгүнүн таасирин комплекстүү изилдөөлөр жүргүзүлдү.

Сумсар Шекафтар уран провинциясында радиациянын деңгээли саатына 250-350 мР/саат ка чейин өзгөрүп, радиоактивдүүлүк жогору аймактарда 1600 мР/саат ка жетет, бул жол берилген 60 мР/саат тан бир топ жогору. Сумсар айылындагы кыртыштын лабораториялык анализи өзгөчө антропогендик жана табигый таасирге дуушар болгон аймактарда туруксуз экологиялык жана биогеохимиялык абалды көрсөткөн. Кен казылган аймакта өсүмдүк тамырында оор металлдардын жана радионуклиддердин жогорку концентрациясы табылган. Техногендик аймак радиациянын жогорку деңгээли менен мүнөздөлөт, калдыктарды сактоочу жайлардын бетинде үнурлануунун экспозициялык дозасы 1200дөн 1600 мкР/саатка чейин өзгөрөт.

Алынган натыйжалардын практикалык мааниси.

Экологияга баа берүүдө Сумсар-Шекафтар аймагындагы калдыктарды сактоочу жайлардан айлана-чөйрөнү булгоочу радиоактивдүү элементтер

менен байланышкан лабораториялык анализдерде аныкталган. Калдык сактагычтардагы топурактын составынын сапатын тазалоо жана рекультивациялоо сунушталат. Жогорку окуу жайларында сунушталган илимий жыйынтыктар экология үчүн маанилүү, ал эми өзгөчө кырдаалдардан коргоо бөлүмү практикалык колдонуу үчүн окуу материалдарын жана лабораториялык комплекстерди иштеп чыгат.

Издөнүүчү жарыялаган иштердеги диссертациялык материалдардын баяндалышынын толуктугу, диссертациянын жана авторефераттын "Окумуштуулук даражаларды берүү тартиби жөнүндө жободо" белгиленген талаптарга шайкештиги жөнүндө корутунду.

Автореферат диссертациянын мазмунуна толук ылайык келет жана иштин негизги принциптерин, илимий жаңылыктарды, алынган натыйжалардын практикалык маанисин, корутундуларды жана сунуштарды, ошондой эле диссертациянын материалынын басылмаларда чагылдырылышынын даражасын камтыйт. Резюме кыргыз, орус жана англис тилдеринде берилген.

Иштин негизги жыйынтыктары эл аралык жана республикалык илимий-практикалык конференцияларда, семинарларда баяндалган жана талкууланган: «Климаттын өзгөрүшү жана озон катмарынын бузулушу» Адышевдик окуулар, ОшТУ, Ош, 2007; «Кыргызстандын биоартурдүүлүктү коргоо көйгөйлөрү, ОшМУ, 2009-ж.; Materials of the 1st international conference: Conservation of Eurasian biodiversity: Contemporary problems, solutions and perspectives» Andijan state University, 2023; «Тоолуу аймактарды туруктуу өнүктүрүүнүн жаңы мүмкүнчүлүктөрү: инновация жана кооперация», ОшТУ, 2023; «Табигый ресурстарды сарамжалдуу пайдалануу жана көмүрдү кайра иштетүүнүн заманбап технологиялары», 2024- ж. КР УИА.

Изилдөөнүн жыйынтыгы боюнча 24 илимий эмгек, анын ичинде 16 - макала КР УАК тарабынан сунушталган РИНЦ тарабынан индекстелген журналдарда жана чет элдик басылмалардагы макалалар жарык көргөн. Алар диссертациянын фундаменталдуу жоболорун, натыйжаларын жана корутундуларын толук чагылдырат.

Бул диссертацияда берилген материалдар 03.02.08 - экология адистигинин паспортуна толук ылайык келет. Диссертация жана автореферат Кыргыз Республикасынын Президентине караштуу УАКтын «Окумуштуу даражаларды ыйгаруу тартиби жөнүндө жобо» кандидаттык диссертациясына коюлган талаптарга жооп берет.

Диссертациянын мазмунун, корутундусун баалоо.

А. Т. Жакыпбекованын өзүнүн диссертациясында изилдөөлөрүнүн натыйжаларын жогорку даражада так жана деталдуу көрсөтөт.

Автор диссертациянын бардык бөлүмдөрүндө лабораториялык жыйынтыктар менен байланыштырып, кылдат талдоо аркылуу маалыматтарды терең түшүнгөнүн көрсөткөн. Изилдөөнүн теориялык жана практикалык аспектилерине, ошондой эле заманбап методдорго өзгөчө көңүл бурулат. Бардык максаттар ишке ашты, натыйжалардын ишенимдүүлүгү статистикалык талдоо менен тастыкталды.

Диссертация төмөнкү бөлүмдөрдөн турат: киришүү, адабияттарга сереп салуу, методология жана изилдөө ыкмалары, өздүк изилдөөлөрдүн натыйжалары, корутундулар жана практикалык сунуштар. Бардык бөлүмдөр иллюстрацияларды камтыйт жана ишенимдүү маалыматка негизделген. Изилдөөнүн ишенимдүүлүгү шексиз, анткени берилген изилдөөлөрдүн үлгүсү репрезентативдик болуп саналат жана статистикалык талдоо ыкмалары актуалдуу. Диссертациялык иштин корутундулары алынган натыйжалар менен негизделет жана изилдөөнүн белгиленген максаттарына жана милдеттерине так дал келет.

Бул диссертацияга бүтүндөй оң баа берүү менен, төмөнкү эскертүүлөрдү белгилей кетүү керек:

1. 3.2.4 жана 3.2.5-таблицааларда каталар бар, ошондуктан ^{226}Ra ^{222}Rn ордуна, ^{112}Cd , ^{132}Cs туруктуу химиялык элементтер көрсөтүлгөн.

2. Изилдөөлөрдүн натыйжалары боюнча жергиликтүү калктын бир жылда алган эффективдүү эквиваленттүү дозасын эсептөө максатка ылайыктуу болот.

3. Диссертациянын орус тилиндеги авторефератында бир катар стилистикалык жана орфографиялык каталар бар. Техникалык редакцияга көңүл буруу сунушталат, анткени стилистикалык так эместиктер жана таблицалардын ашыкча саны түшүнүүнү кыйындатат. Ошондой эле материалды тиркеме түрүндө берүү максатка ылайыктуу, ал эми акыркы бөлүмдө ашыкча майда катчылыктар кеткен. Бул сын-пикирлер рецензияланган диссертациялык иштин баасын төмөндөтпөйт.

Диссертациянын окумуштуулук даражаларды ыйгаруу тартиби жөнүндө жободо белгиленген критерийлерге ылайыктуулугу жөнүндө корутунду.

Жакыпбекова Атыргүл Талиповнанын “Сумсар-Шекафтар тоо-кен өнөр жай комплексинин калдыктарынын экологиялык абалына баа берүү” деген темадагы, 03.02.08 — экология адистиги боюнча биология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациясы Кыргыз Республикасынын УАК тарабынан кандидаптык диссертацияларга коюлуучу талаптардын пункттарына ылайык келет жана адистик боюнча биология илимдеринин кандидаты илимий даражасын алууга татыктуу.

Диссертациялык иш Кыргыз Республикасынын Жогорку аттестациялык комиссиясынын” Окумуштуулук даражаларды ыйгаруунун тартиби жөнүндөгү” Жобосунун 10-пунктунун талаптарына толук жооп берет жана М. М. Адышев атындагы Ош технологиялык университетинин, Ош мамлекеттик университетинин жана Б. Сыдыков атындагы Кыргыз-Өзбек эл аралык университетинин алдындагы биология илимдеринин (доктору) кандидаты окумуштуулук даражасын коргоо боюнча түзүлгөн Д 6.23.663 диссертациялык кеңешине коргоого сунуш кылат.

Жакыпбекова Атыргүл Талиповнанын диссертациялык ишине жазылган жетектөөчү уюмдун пикири К.Тыныстанов атындагы Ысык-Көл мамлекеттик университетинин туризм жана айлана-чөйрөнү коргоо кафедрасынын жыйынынын отурумунда 2024 жылдын 23 декабрында (№4 протокол) талкууланып бекитилди.

Расмий пикир Касым Тыныстанов атындагы Ысык-Көл мамлекеттик университетинин туризм жана айлана-чөйрөнү коргоо кафедрасынын башчысы, биология илимдеринин кандидаты, доцент Г. Б. Кадырова тарабынан даярдалды.

Төрайым:

К. Тыныстанов атындагы Ысык-Көл мамлекеттик университетинин туризм жана айлана-чөйрөнү коргоо кафедрасынын башчысы, б. и. к., доцент

Кадырова Г. Б.

Катчы:

Туризм жана айлана-чөйрөнү коргоо кафедрасынын доценти б. и. к.

Осмонбаева К. Б.

Г.Б. Кадырова, К.Б. Осмонбаева
сиздин көп катталарга сүйөтү.
но теңешүү жөнүндө тастык -
тайым. К.Б. Осмонбаева

"БЕКТЕМИН"

Касым Тыныстанов атындагы
Ысык-Көл

мамлекеттик университетинин
ректору, педагогика
илимдерицин кандидаты,
профессор

А. А. Иманбаев

"23" декабрь 2024 ж.

**Касым Тыныстанов атындагы Ысык-Көл мамлекеттик
университетинин туризм жана айлана-чөйрөнү коргоо кафедрасынын
кенейтилген тариздеги жыйынынын**

№ 4 ПРОТОКОЛУНАН КӨЧҮРМӨ

23 декабрь 2024 жыл

Каракол шаары

Төрайым: К. Тыныстанов атындагы Ысык-Көл мамлекеттик университетинин туризм жана айлана-чөйрөнү коргоо кафедрасынын башчысы, б. и. к., доцент Кадырова Г. Б.

Катчы: туризм жана айлана-чөйрөнү коргоо кафедрасынын доценти, б. и. к., Осмонбаева К. Б.

Катышкандар - 9 адам:

1. Калдыбаев Бакыт Кадырбекович - биология илимдеринин доктору (03.02.08 - экология), профессор.
2. Кадырова Гулькаир Бейшебаевна - биология илимдеринин кандидаты (03.02.08 - экология), доцент.
3. Осмонбаева Кымбаткуль Бейшеновна - биология илимдеринин кандидаты (03.02.08 - экология), доцент.
4. Ибраева Кымбат Бектурсуновна - биология илимдеринин кандидаты (03.02.08 - экология).
5. Абытаева Умут Таштандиевна - улук окутуучу
6. Мамбетминова Чолпон Бектурсуновна - окутуучу
7. Борубаева Ирина Идрисовна - окутуучу
8. Кумарова НаргизаКемельевна - лаборант
9. Канатбекова Диана Канатбековна – лаборант.

КҮН ТАРТИБИ:

Издөнүүчү Жакыпбекова Атыргүл Талиповна 03.02.08- экология адистиги боюнча “Сумсар-Шекафтар тоо-кен өнөр жай комплексинин калдыктарынын экологиялык абалын баалоо” деген аталыштагы диссертациялык жумушуна жана авторефератына берилүүчү сын-пикирди талкулоо.

Угулду: Жакыпбекова Атыргүл Талиповнанын “Сумсар-Шекафтар тоо-кен өнөр жай комплексинин калдыктарынын экологиялык абалын баалоо” темасында баяндама жасады. Баяндамада диссертациялык жумуштун, негизги мазмуну, теманын актуалдуулугу, изилдөөлөрдүн максаттары жана милдеттери, илимий жаңылыгы, жана иштин практикалык практикалык маанилүүлүгү баяндалды.

Диссертациянын темасы боюнча төмөнкү суроолор берилди:

Калдыбаев Бакыт Кадырбекович - биология илимдеринин доктору, профессор:

Сиздин ишиңиздин теориялык жана практикалык маанисине байланыштуу суроом бар. Сиздин эмгегиңиз бир нече илимий тармактардын өнүгүшүнө салым кошот деп ырастайсыз. Сиз кайсы тармактарды көздөп жатканыңызды, ошондой эле бул багыттар боюнча кандай теориялык проблемаларды жана практикалык натыйжаларды көрүп жатканыңызды тактап бере аласызбы?

Издөнүүчү: Сурооңуз үчүн рахмат. Бул изилдөөнүн илимий жаңылыгы радиоактивдүү калдыктар жайгашкан Сумсар-Шекафтар тоо-кен провинциясынын экологиялык абалын комплекстүү талдоодо. Биринчи жолу кыртыштын физикалык-химиялык анализи жүргүзүлүп, өсүмдүктөрдүн жана суу ресурстарынын абалы, радиациялык таасири изилденген. Жер кыртышында микроэлементтер менен радионуклиддердин таралышынын картасы түзүлүп, калдык сактагычтар сакталган жердеги кыртыштын катмарынын радиоактивдүү элементтер менен булгануунун экологиялык кесепеттери бааланган. Тобокелдиктерди баалоо «доза-эффект» моделин колдонуу менен жүргүзүлдү, өсүмдүктөрдүн тизмеси талданды жана негизги булгоочу металлдар аныкталды.

Изилдөөнүн натыйжаларынын практикалык мааниси Сумсар-Шекафтар аймагындагы калдык сактоочу жайлардын радиоактивдүү элементтердин таасиринен жабыркаган жер кыртышын тазалоо жана рекультивациялоо боюнча сунуштарда турат. Иштин материалдары Кыргыз Республикасынын Жаратылыш ресурстары жана экология министрлиги, ошондой эле Өзгөчө кырдаалдар министрлиги тарабынан калдык сактоочу жайлар менен иштөөдө, кырсыктын алдын алуу иш-чараларын жүргүзүүдө жана экологиялык

коопсуздукту камсыз кылууда колдонулат. Өзгөчө кырдаалдар министрлиги тарабынан жүргүзүлгөн калдык сактоочу жайлардын айлана-чөйрөгө тийгизген таасирин комплекстүү баалоо бул багыттагы изилдөөлөрдүн натыйжаларына негизделип, уран калдыктары көмүлгөн жайлардын техникалык-экономикалык негиздемесин жана башкарууну даярдоого пайдаланылды.

Кадырова Гулькаир Бейшебаевна, биология илимдеринин кандидаты, доцент: Бул чындыгында кызыктуу жана практикалык мааниси бар маанилүү тема. Биринчи суроо: диссертациянын темасы менен артыкчылыктуу илимий багыттардын же окуу жана илимий мекемелерде ишке ашырылып жаткан негизги илимий программалардын (долбоорлордун) ортосунда байланыш барбы?

Изденүүчү: Суроонуз үчүн рахмат. Диссертациялык изилдөө 1998-жылдан 2022-жылга чейин Кыргыз Республикасынын Улуттук илимдер академиясынын Түштүк бөлүмүнүн А.С. Жаманбаев атындагы Жаратылыш ресурстары институтунун жана ОшМУнун илимий программаларынын алкагында, ошондой эле мамлекеттик экологиялык көйгөйлөр жана айлана-чөйрөнү коргоо маселелери контекстинде жүргүзүлгөн.

Осмонбаева Кымбаткуль Бейшеневна, биология илимдеринин кандидаты, доцент: Сиздин илимий натыйжаларыңыз, ошондой эле диссертацияда айтылган жоболор жана корутундулар эмнеси менен өзгөчө?

Изденүүчү: Менин диссертациям бир катар илимий натыйжаларды берет, алардын ар бири белгилүү бир деңгээлдеги жаңылыктар менен мүнөздөлөт, бул изилдөө Сумсар-Шекафтар уран провинциясынын радиоактивдүү калдыктарын жана анын топуракка, сууга жана өсүмдүктөргө тийгизген таасиринин биринчи комплекстүү изилдөө болуп саналат. Иштин жүрүшүндө техногендик булгануудан улам суу-топурак-өсүмдүк системасында оор металлдардын топтолушу жана таралышы боюнча маалыматтар алынган. Изилдөөнүн натыйжалары аймактык калыбына келтирүү үчүн негиз болуп саналат жана өндүрүштүк шарттарда колдонулушу мүмкүн болгон натыйжалуу сунуштар менен бекемделет.

Ибраева Кымбат Бектурсуновна, биология илимдеринин кандидаты: Изилдөөңүздүн методологиясын кантип тандап алганыңызды айтыңызчы?

Изденүүчү: Биз изилдөөбүздүн методологиясын негизинен кыртыштагы микроэлементтерди жана радионуклиддерди химиялык, бактериологиялык жана гельминтологиялык анализдөө үчүн үлгүлөрдү алуу жана үлгүлөрдү даярдоо ыкмаларын колдондук. Физико-химиялык анализ топурак таануунун стандарттуу ыкмаларын колдонуу менен жүргүзүлгөн. Гамма сүрөттөө лабораторияларында, анын ичинде А.С.Жаманбаев атындагы Жаратылыш ресурстары институтунда жана ОшМУда МАГАТЭнин көрсөтмөсүнө ылайык SRP-68-01 дозиметр-радиометрин колдонуу менен жүргүзүлгөн. Топурактагы жана суудагы микроэлементтерди аныктоо DELTA Classic XRF спектрометринин жардамы менен жүргүзүлдү жана радиоактивдүүлүктү анализдөө үчүн колдонулган. Изилдөөнүн натыйжалары ядролук физика

институтунун лабораториясында уранды, цезийди, радонду жана кадмийди рентгендик флуоресценттик анализдөө аркылуу алынган.

Абытаева Умут Таштандиевна, улук окутуучу: Сураныч, изилдөөнүн натыйжалары кайсы жерде текшерилип, ишке ашырылганын айтып бериңизчи?

Изденүүчү: Сурооңуз үчүн рахмат. Диссертациянын темасы боюнча илимий-изилдөө материалдары КР ИАнын Жаратылыш ресурстары институтунун илимий-техникалык кеңешинин жана Ош мамлекеттик университетинин отурумдарында талкууланган.

Изилдөөнүн негизги жыйынтыктары Ош, Жалал-Абад, Анжиян жана башка шаарларда өткөн эл аралык жана республикалык конференцияларда баяндалган.

Диссертациянын негизги корутундулары 21 илимий макалада жарыяланган, анын ичинен 2 макаланын импакт-фактору Кыргызстандын индекстелген журналдарында жана журналдарында 0,1 кем эмес.

СӨЗГӨ ЧЫККАНДАР:

Калдыбаев Бакыт Кадырбекович, биология илимдеринин доктору, профессор:

Автор диссертациялык жумушту изилдөөнү ар тараптуу караган жана татаал маселелерди эч кандай күмөн жаратпай ийгиликтүү чечкен изилдөө болуп саналат. Автор булактардын кеңири тизмесине, анын ичинде англис тилиндеги адабияттарга таянат. Диссертация кандидаттык диссертациянын талабына ылайык, теориялык салымы менен аяктаган изилдөө болуп саналат. Жалпысынан алганда, иш абдан таасирдүү жана колдоого татыктуу.

Кадырова Гулькаир Бейшебаевна, биология илимдеринин кандидаты, доцент: Урматтуу диссертант! Сиздин илимий потенциалыңыз үчүн ыраазычылык билдирүүгө уруксат этиңиздер. Сиздин диссертацияңыз изилденүүчү темага кызыктуу жана инновациялык мамилени көрсөтөт. Бирок ошого карабастан, мен сиздердин көңүлүңүздөрдү текстти кылдаттык менен редакциялоо зарылдыгына бургум келет. Диссертацияда айрым стилистикалык так эместиктер жана санариптик материалдын ашыкча көлөмү бар, бул түшүнүүнү кыйындатат. Мен бул санариптик маалыматтарды тиркемеге киргизсе болот деп ойлойм, бул текстти ачык-айкын жана окула турган кылат. Оңдоону талап кылган орфографиялык жана пунктуация каталары да табылган. Ошого карабастан, бүтүндөй диссертация өз багыты менен жакшы таасир калтырат. Ошондуктан анын эмгеги колдоого татыктуу деп эсептейм. Бул контекстте эмгек илимий көз караштан алганда абдан маанилүү болуп көрүнөт, талкуу учурунда автордун аргументтери ынанымдуу жана негиздүү.

Осмонбаева Кымбаткуль Бейшеновна, биология илимдеринин кандидаты, доцент: Урматтуу коллегалар, биз бүгүн изденүүчү Жакыпбекова Атыргүл Талиповнанын 03.02.08- экология адистиги боюнча “Сумсар-Шекафтар тоо-кен өнөр жай комплексинин калдыктарынын экологиялык абалын баалоо” деген аталыштагы диссертациялык жумушун уктук. Угулган диссертациялык иш жыйынтыкталып, толугу менен КРнын УАКнын талаптарына ылайык аткарылыптыр. Ошондуктан, изденүүчү 0.02.08 экология адистиги боюнча биология илимдеринин кандидаты илимий даражасын изденип алууга татыктуу деп ойлойм.

Изденүүчү: Берилген суроолор үчүн бардыгына ыраазычылык билдиргим келет. Бардык сын-пикирлер жана сунуштар эске алынат жана оңдолот.

Угулду: Жыйындын төрайымы биология илимдеринин кандидаты, доцент, К. Тыныстанов атындагы Ысык-Көл мамлекеттик университетинин туризм жана айлана-чөйрөнү коргоо кафедрасынын башчысы, Кадырова Г. Б. тарабынан изденүүчү Жакыпбекова Атыргүл Талиповнанын 03.02.08- экология адистиги боюнча М.М. Адышев атындагы Ош технологиялык университетинин, Ош мамлекеттик университетинин жана Б. Сыдыков атындагы Кыргыз-Өзбек эл аралык университетинин алдындагы биология илимдеринин (доктору) кандидаты окумуштуулук даражасын коргоо боюнча түзүлгөн Д 06.23.663 диссертациялык кеңешине коргоого сунуштады. Ошондой эле “Сумсар-Шекафтар тоо-кен өнөр жай комплексинин калдыктарынын экологиялык абалын баалоо” деген темадагы диссертациялык иши жөнүндө, анын актуалдуулугун, алынган жыйынтыктардын жаңылыгын, корутундуну жана изилдөөнүн максаттарына жана милдеттерине ылайык экенин белгилеп диссертациялык жумуштуу толук жыйынтыкталган деп эсептеди. Жалпысынан пикир оң, аткарылган диссертациялык иш кандидаттык диссертацияларга коюлуучу «КР УИАнын окумуштуулук даражаларын ыйгаруу тартиби жөнүндө жобо» № 9, 11 пункттардын талаптарына ылайык келет. Сунушту жалпы катышуучулар бир добуштан колдошту, ” каршы”, ” калыс” - болгон жок.

Жыйынтыгында, кафедранын кенейтилген жыйынын катышуучулары тарабынан төмөндөгүдөй токтом кабыл алынды:

ТОКТОМ

1. Изденуучу Жакыпбекова Атыргүл Талиповнанын “Сумсар-Шекафтар тоо-кен өнөр жай комплексинин калдыктарынын экологиялык абалын баалоо” темасында жазылган диссертациялык ишинин илимий жаңылыгын, актуалдуулугун, практикалык маанилуулугун эске алып, 03.02.08 - экология адистигинде биология илимдеринин кандидаты илимий даражасын изденип

алуу учун жазылган диссертациялык жумушу толук жыйынтыкталган деп табылсын.

2. Жыйынтыкталган диссертациялык жумушту КР УИАнын бардык талаптарына жооп берет жана М. М. Адышев атындагы Ош технологиялык университети, тең уюштуруучулар Ош мамлекеттик университетинин Б. Сыдыков атындагы Кыргыз-Өзбек Эл аралык университетине караштуу Д 06.23.663 диссертациялык кеңешинде коргоого сунушталсын.

Жыйналыштын төрайымы:

К. Тыныстанов атындагы Ысык-Көл мамлекеттик университетинин туризм жана айлана-чөйрөнү коргоо кафедрасынын башчысы,
б. и. к., доцент

Кадырова Г. Б.

Отурумдун катчысы:

Туризм жана айлана-чөйрөнү коргоо кафедрасынын доценти
б. и. к.

Осмонбаева К. Б.

*Г.Б. Кадырова, К.Б. Осмонбаева-
лардын көп таламдары
буларга тиешесиз экенин
таастаган*

